

Ведучий 6. І вирости знову могили героїв. І знову схилилася над ними в сльозах Україна.

Ведучий 8. Своїми життями, як і понад сто літ назад січові стрільці, герої заплатили за усвідомлення нами істини, що несвобода, гніт, приниження і переслідування для українців є неможливими.

Ведучий 9. Своїми світлими душами помолімося за них, обіцяймо бути гідними їхньої пам'яті.

Учасники виконують Державний Гімн України «Ще не вмерла України» (музика Михайла Вербицького, слова Павла Чубинського).

Росина ІВАНОЧКО,

вчителька історії Ліцею ім. Миколи Сабата

Івано-Франківської міської ради,

вчителька-методистка, заслужена вчителька України

«...І СТАЛАСЬ НА ТІМ СВІТІ ВЕЛИКА НОВИНА, ЩО В БІЙ ІДУТЬ З ТЯЖКИМ КРІСОМ КОЗАК І ДІВЧИНА...»

Година пам'яті. 9–11 класи

Мета. Ознайомити учнів з історією утворення легіону Українських січових стрільців, із біографіями відомих жінок, які воювали у лавах УСС: Олени Степанів-Дашкевич, Софії Галечко та Ганни Дмитерко-Ратич, виховувати почуття патріотизму, важливості жертвованої любові та цілеспрямованості для утвердження національної держави, повагу до жінки, до минулого нашого народу.

Обладнання. Мультимедійний проектор і екран; записи стрілецьких пісень (можна скористатися тематичним сайтом інтернету (URL: <http://muzofon.com>)); набір світлин з історії легіону УСС (можна скористатися тематичним сайтом інтернету (URL: <http://uss.milua.org/history.html>)), уривок документального фільму (можна скористатися тематичним сайтом інтернету. (URL: <https://youtube.com/watch?v=6Eg-SHhwX4I>)).

Сценарій заняття

Звучить пісня «Ой у лузі червона калина похилилася...» (музика Степана Чарнецького, слова Степана Чарнецького і Григорія Труха).

Читець 1.

Лунає клич, луна грімкий;

Вперед, вперед, у бій святий,

У бій, у бій, за рідний край,

За нарід свій в ряди вставай.

Україно! Спокійна будь.

Тверда, мов сталь, мов сталь, стрілецька грудь.

І станем там, ми Січ нова,

Стрілецька Січ, кріпка, сильна,

І муром будемо тобі,
Україно, стрільці твої.

Антін Лотоцький

Ведучий 1. У процесі національно-визвольних змагань першої половини ХХ ст. українському народові не раз доводилося зі зброєю в руках виборювати свободу, захищати незалежність своєї держави. У державотворчих звитягах творилися національні військові формації – легіон Українських січових стрільців, Армії Української Народної Республіки, повстанські формування Наддніпрянщини, Українська Галицька армія і Українська повстанська армія.

Ведучий 2. Цього року ми відзначаємо 110-ліття від дати утворення легіону УСС. В історію українського народу Українські січові стрільці вписали нев'янучої слави сторінки. Дві з них віковічні. По-перше, січові стрільці стали заключним акордом епохи галицько-українського відродження. По-друге – своїми невтомними військовими змаганнями вони посприяли возведенню величної споруди: Української незалежної держави.

Ведучий 1. «Таке військо трапляється раз на сотки літ!» – сказав Володимир Винниченко, дивлячись на січового стрільця, який стояв на варті в своєму залізному шоломі, завітчаний знаком Червоної Калини, схожий на грізну залізну статую.

Історик 1. Унікальну добровольчу військову формацію, що в майбутньому назавжди пов'яжеться з назвою «Українські січові стрільці», засновано в серпні 1914 року з початком Першої світової війни. Формувався легіон на підставі імператорського патенту 1851 року, згідно з котрим кожен дворянин австрійської монархії мав можливість створити добровільну військову формацію, озброїти та спорядити її, особисто очолити та надати для війська сюзерена.

Історик 2. Українці становили переважно незаможне сільсько-господарське населення Східної Галичини Австро-Угорської імперії. Тому вони не змогли, на відміну від поляків, створити потужне з'єднання, придбати найсучаснішу зброю, між іншим, і гармати. Але їх завзятий дух, неабиякі хоробрість та відданість, готовність до самопожертви знайшли прихильність віденського двору, і українська частина з добровольчої формації перетворилася на підрозділ регулярного війська.

Історик 1. Датою, що дала відлік створенню легіону є 6 серпня 1914 року. В той день Головна українська рада та Українська бойова управа проголосили маніфест, де закликали гуртуватися під знаменами Українських січових стрільців для створення добровільного військового підрозділу. Він, як і всі інші добровольчі військові формації (наприклад – легіони польські, тірольський «Штандшютц» тощо) увійшов до складу австрійського війська й підпорядкувався австрійському міністерству оборони.

Історик 2. Упродовж 1914–1916 років за австрійською моделлю поступово формувалася структура легіону. Вже у вересні 1914 року

він налічував 2 500 осіб. Осередком добровольців спочатку постав Львів, а згодом – Стрий. Усіх легіонерів поділено на два батальйони (за національною традицією – курені) та один напівбатальйон (напівкурінь). Спочатку курені ділилися на сотні по 220 осіб. До складу сотні входили 4 чоти (взводи). Чота складалася з 4 роїв. А один рій налічував 10–15 стрільців. Зазвичай, сотня в бойових умовах нараховувала 100–150 вояків, 2 ремісники, писаря та його помічника. Військові звання в українському легіоні також упроваджувалися згідно з історичною традицією: очолював курінь отаман (що відповідало рангу майора). Командира сотні називали хорунжим або ж сотником (що відповідало рангу капітана, пізніше – лейтенанта). Командування легіоном здійснював полковник або ж підполковник австрійської армії. Часто – українець за походженням.

Історик 1. Загальна чисельність легіону ніколи не перевищувала 2 000 осіб. До початку 1917 року в стрілецьких лавах відслужили приблизно 7 тисяч вояків. Із них вбито в боях 350 осіб, 1 200 – поранено і ще 1 500 – потрапили до російського полону.

Історик 2. Січове стрілецтво виховало славних синів України: Кирила Трильовського, Костя Левицького, Михайла Волошина, Дмитра Вітовського, Андрія Мельника, Романа Сушка тощо. У лавах січових стрільців воювали багато талановитих митців – художників, поетів: Юрій Шкрумеляк, Мирослав Ірчан, Левко Лепкий, Роман Купчинський.

Історик 1. Мета УСС – звільнення та об'єднання українського народу, створення єдиної Української Самостійної Соборної Держави. І хоч чотири роки боротьби не принесли перемоги, та славна сторінка української історії наближала нашу незалежність.

Демонструється уривок документального фільму «Українські січові стрільці» із серії «20 кроків до мрії».

Читець 2.

Жіноче серце! Чи ти лід студений,
Чи запашний, чудовий цвіт весни?
Чи світло місяця? Огонь страшенний,
Що нищить все? Чи ти, як тихі сні
Невинності? Чи як то стяг воєнний,
Що до побіди кличе? Чи терни,
Чи рожі плодиш? Ангел ти надземний,
Чи демон лютий з пекла глибини?
Чи б'єшся ти? Яка твоя любов?
В що віриш? Чим живеш? Чого бажаєш?
В чім змінне ти і в чім постійне? Мов!
Ти океан: маниш і потопляєш.
Ти рай – добутий за ціну оков.
Ти літо: грієш враз і громом убиваєш.

Іван Франко

Ведучий 2. Уже відомо, що жінки й дівчата воювали за вільну Українську державу в легіоні Українських січових стрільців, українських арміях періоду визвольних змагань 1917–1921 рр., у жіночій січі військового формування «Карпатська Січ», в Організації українських націоналістів та Українській повстанській армії.

Ведучий 1. Український жіночий героїзм... Всюди, де важко й небезпечно, попереду стояли жінки. Коли розп'яли Ісуса Христа, апостоли, вражені й налякані, зачинились у таємному приміщенні, боячись можливих переслідувань щодо себе. Здавалося, що справа Ісуса Христа загинула, що все пропало, відступило перед жорстоким злом... І у цей важкий момент саме жінки, жінки-мироносиці, не злякались, а пішли вперед, пішли виконувати те, що вважали своїм обов'язком. І саме їм ангел сповістив Благу Вість... Споглядаючи під таким ракурсом на історію України, бачимо на всіх її сторінках яскраві ілюстрації жіночого героїзму.

Ведучий 2. З найдавніших переказів і легенд докняжого періоду дійшли до нас відомості про прадавнє жіноцтво України: Либідь, сестру засновників Києва; Доброгніву, дочку київського посадника Уліба; княгиню Ірину Аскольдову та інших. І завжди перекази підкреслюють мудрість і мужність тих жінок. У часи, коли багато народів оспівували лише жіночу красу своїх дочок, українські легенди й літописи відзначали їх героїзм і патріотизм.

Ведучий 1. В часи багатолітнього поневолення України її кращі дочки не корилися. Вони нарівні з патріотами-чоловіками включились у битви не криваві, але не менш важкі і небезпечні битви – за наші права на нашій землі, за збереження окремішності та самобутності мови й культури. Могутньо лунали голоси Олени Пчілки, Марка Вовчка, Ганни Барвінок, Ольги Кобилянської, Лесі Українки, Христини Алчевської, Уляни Кравченко, Марійки Підгірянки, Костянтини Малицької, Ольги Дучимінської та багатьох інших. Чимало українок віддали найкращі роки життя для розвитку українськості всупереч неймовірним цькуванням чи то з боку російського царизму чи з боку австро-угорської держави.

Ведучий 2. Варто лише згадати долю Катрі Гриневичевої. Ця дівчина виросла в заможній спольщеній родині. До вісімнадцяти років не знала української мови. Але коли усвідомила свою національну приналежність та збагнула всі кривди, яких зазнавав український народ, вирішила спокутувати «свій гріх» перед українцями. І робила це героїчно. Ідеями українського патріотизму пройняті всі художні твори цієї письменниці. Надзвичайною самопожертвою і самопосвятою виповнена її педагогічна діяльність. Заможне спольщене суспільство, родина, давні приятелі відвернулися від неї, на сміхалися із неї та її матеріальних нестатків. Адже перед нею, добре освіченою вчителькою, яка насмілилась кинути виклик шовіністичній польській політиці, закрилися всі двері до державного вчителювання, що давало заробіток на прожиття. В час Першої світової вій-

ни Катря Гриневичева поїхала у Гмінд – невелике поселення в боло-тах Австрії, куди в табори уряд зігнав українських селян з усіх ку-точків Галичини, боячись, що вони можуть стати на бік Росії. Фак-тично, тим прирік їх на вмирання від голоду і хвороб. У Гмінді Катря працювала вчителькою табірної школи. Там проводила ранки, а ре-шту дня – в бараках, серед людей і їхнього горя. Вона постійно ін-формувала часопис «Вісник визволення України» про нечувані зло-чини в таборі, знущання, заперечення будь-яких прав людини і про геноцид, у якому уряд вправляється над українським народом. Вона також писала новели, нариси і статті про Гмінд для публікації у «Літературно-науковому віснику». Ті матеріали сколихнули весь світ. Під тиском громадськості Гмінд закрили, людей звільнили. Чи це не подвиг Катрі Гриневичевої?

Ведучий 1. Геройськими подвигами прославились українські ді-вчата-січовички, які, не вагаючись, стали поруч чоловіків на про з найбільшим ворогом українства – московитською навалою. Видат-ною історичною реальністю стала жіноча чота січового стрілецтва. Активність і героїзм українських дівчат, які створили жіночу бойову одиницю і гідно пройшли крізь випробування Першої світової війни, вважаються воістину унікальними. Австрійські газети відзначали, що це перші жінки у бойових формаціях Європи. А числилося їх не-мало – 33 (до кінця війни близько 100). Загальним визнанням стало піднесення січовичок до старшинських рангів і нагородження вій-ськовими відзнаками.

Ведучий 2. Олена Степанів, Софія Галечко, Ганна Дмитерко, Ва-силина Ощипко, Олена Кузь, Павлина Михайлишин, Ольга Підви-соцька... Ці та інші жіночі імена пробилися до нас із тих важких, але героїчних днів. Жінки – стрільчині та санітарки – витримали пекло не одного бою.

Згадуючи військові дії 1914–1918 років та участь в них україн-ських жінок, пам'ятаймо, що тоді, вперше після тривалої відсутності української держави та українського війська, Україна творила вла-сну армію із добровольців, не з примусу. І відразу зголошувалися молоді жінки й дівчата, які покидали рідні домівки, затишні ауди-торії задля того, щоб служити загальноукраїнській справі. А яким героїзмом сповнювалося життя тих, яких ув'язнили, вивезли в Си-бір. Ніякі знущання та труднощі не змогли принизити їхньої гід-ності. В екстремальних умовах вони не деградували, а ще більше поглиблювали свою духовність, гартували свій незнищений дух.

Учениці представляють міні-проект про Олену Степанів-Даш-кевич, демонструючи власноруч створену презентацію.

Учениця 1. Про неї треба писати романи і знімати фільми. У контексті минулого і сьогодення. У розумінні жертвовності і в праг-ненні мети. Як приклад для прийдешніх поколінь. Мабуть, таки Бо-же Провидіння зберегло для нас фотографії і не дало советському сатанізму знищити світлу пам'ять про неї. Вдивіться уважно у світ-

лину столітньої давності. Стримана, загадкова усмішка галицької Джоконди. Архетип її обличчя – миротворчий. Жоден м'яз не напружений. Немає і тіні страху, хоча вирує війна. Ця дівчина з минулого, чи, може, з майбутнього? Дівчина – героїня, жінка – легенда. Так писала про неї світова преса.

Учениця 2.

Невловиме спіймаю,
Нездійснене здійсно,
Волю рідного краю
Одягну у броню.
Щоби кулі не брали,
Не розбили полки,
Щоб рабами не стали
Знов мої земляки.
Досить в ярмах конати,
Мати долю волів,
Свої ниви орати
Для лихих чужаків.
О якби появилась
Жанна д'Арк на коні,
Гідність, силу та мужність
Дарувала мені.
Щоб зловить невловиме,
Незбагненне збагнуть,
Щоб своїй Україні
Честь і славу вернуть.

Тетяна Барбелюк-Байда

Учениця 3. Українська історикиня, географка, громадська і військова діячка, перша в світі жінка, офіційно зарахована на військову службу у званні офіцерки, пані лейтенант УГА Олена Степанів народилася 7 грудня 1892 року в селі Вишнівчик на Львівщині в родині священника Івана Степаніва. Мати – Марія-Мінодора, з родини Кунцевичів, – присвятила себе вихованню дітей: Оленки й Ананія. Син учився на юриста і загинув смертю хоробрих у лавах Української Галицької армії, а Оленка в дівочі роки стала живою легендою у боротьбі за визволення. Закінчила Першу дівочу школу імені Тараса Шевченка у Львові та семінарію Українського педагогічного товариства. Потім навчалася на історичному факультеті Львівського університету і одночасно «просувала» ідею участі жіноцтва у стрілецькому русі, брала участь у санітарних курсах і військових виправах, поглиблювала знання в наукових гуртках і вдосконалювала гру на фортепіано.

Олена Степанів.
Вікіпедія

Учениця 1. Олена Степанів стала першою жінкою серед старшин товариства «Січові стрільці». Невдовзі 33 жінки зібралися в жіночій чоті, яку очолила Олена. У серпні 1914 року дівчина, залишивши дім, батьків, вступила до легіону Українських січових стрільців. «Наше “я” і виплекане почуття обов’язку, – пізніше записала Олена, – змусило нас, жінок, іти на війну». Учасниця Карпатської воєнної кампанії. Як хорунжа УСС брала участь у боях на горі Маківка. Нагороджена Медаллю хоробрості та Військовим хрестом Карла V. Коли австрійський генерал нагороджував її, то зауважив: «Перший раз маю щастя винагородити медаллю за хоробрість жінку і тішить мене, що на ваших грудях заблистить відзнака, яку досі лише вояк-чоловік міг здобути».

Учениця 2.

А Олена Степанівна
Ранених курує,
Вона рани обмиває
Та ще й бандажує.
Бандажує, обмиває
Стрілецькїї рани.
Ой була то Степанівна
Ще краще від мами.

Слова народні

Учениця 3. 29 травня 1915 року під час бою біля села Лисовичі, що на Болахівщині, Олена Степанів потрапила до російського полону і майже два роки перебувала в місті Ташкент. Під час обміну полоненими в квітні 1917 року через місто Петроград, через Фінляндію, Швецію й Німеччину повернулася до свого стрілецького коша, що стояв тоді біля міста Стрий. А в жовтні 1918 року, як членкиня Головної управи Української Галицької армії, вела таємні переговори з гетьманом Павлом Скоропадським.

Учениця 1. В 1921 році у Відні Олена Степанів стала докторкою філософії. Її дисертація називалася «Розподіл і розвиток суспільства в старій Русі до половини XIII ст.». Тоді ж одружилася з доктором Романом Дашкевичем. Повернувшись до Львова, викладала географію та історію в гімназії василіянок і у Львівському (таємному) українському університеті. Працювала наставницею в «Пласті», ініціювала створення Географічної комісії Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Вільно володіла трьома європейськими мовами, вивчала арабську й санскрит. А в «таємному» житті співпрацювала з Українською військовою організацією (УВО).

Учениця 2. Після «золотого вересня» 1939 року вчителювала та працювала в наукових інституціях Академії наук УРСР. У війну, серед іншого, допомагала совєтським військовополоненим. (А тим часом дівчата з Української повстанської армії часом брали собі псевдо «Степанівна».) Вона ніколи добровільно не покидала Батьківщину. Її змушували до того глобальні обставини. На пропозицію

товаришів податися у 1944 році в еміграцію відповіла: «Я залишаюся зі своїм народом». Звучить пафосно. І – виключно. У грудні 1949 року, за присудом особливої наради при Міністерства державної безпеки СРСР, опинилася в ув'язненні. Тюрма, щоденні допити й тортури, а потім табір. З мордовських торфовищ повернулася до Львова в 1956 році смертельно хворою. «Визволителі» забрали все – квартиру, родинні пам'ятки, документи. Померла Олена Степанів-Дашкевич 11 липня 1963 р. Похована на Личаківському цвинтарі.

Ой Маківко нещаслива, скажи, ти зрадлива,
Скільки наших товаришів ти зі світа змила.
Ой б'ють коні копитами, аж каміння скаче,
За тобою, Степанівно, цілий курінь плаче...

Слова народні

Учениця 3. Над нею постійно висів дамоклів меч державної загрози: російської, польської, советської. Всі влади намагалися позбавити її Батьківщини. Їм це частково вдавалося. Але не вдавалося позбавити бажання бачити Батьківщину вільною. Вона тричі поверталася в Україну. Перше повернення – з російського полону, друге – з ГУТАБу, третє – повернення із забуття. Україна врешті дізналася, що має ще одну славну доньку, якою можна пишатися перед будь-яким народом світу. Вона ніколи не кривила душею, навіть ворогам говорила правду – на шкоду собі. Її шанували як справжню, гідну супротивницю. Вона ніколи не писала покаяльних заяв, ані прохань про помилування, бо не відчувала за собою вини. Через століття повернулася в рідну домівку. У батьківській хаті відкрито музей Олени Степанів.

Учениця 1. У проміжках між битвами, засіданнями таємних товариств, царським полоном та советським табором докторка Олена Степанів-Дашкевич написала понад 75 наукових і популярних книжок. Зокрема «Економічну географію західноукраїнських земель», монографію «Сучасний Львів», нариси «Мандруймо по рідному краю» та «Архітектурне обличчя Львова».

Учениця 2. Український народ назавжди зберігатиме пошану й вдячність до дівчини-борчині.

Там-то приступом до бою
Ішла Степанівна.
І не знайдеться в Європі
Дівчина їй рівна.
Іде сміло, в руках зброя,
Гарна, як лелія:
«Ідіть вперед, стрільці мої,
На вас вся надія!
Ідім сміло в бій завзятий –
Це ж рідна земля,
Перед нами – ось дивіться,
Як москаль валиться!..»

Пішли в поле на багнети,
Маківку зайняли.
Полягло їх там сто сорок,
Свого доконали.
Впало ворогів там много,
Цілий світ дивуєсь,
Що незнаний йому нарід
Москаля дратує.
Стає сміло в ряди війська,
Іде на границі
І боронить там завзято
Рідної землиці.
Іде бодро через поля
І через руїни,
Прикрашує історію
Неньки-України.
І сталася на тім світі
Велика новина,
Що в бій ідуть з тяжким крісом
Козак і дівчина.

Слова народні

Учениці представляють міні-проект про Софію Галечко, демонструючи власноруч укладену мультимедійну презентацію.

Учениця 1.

Хто це так іде, аж земля гуде?
Це ж українські дівчата,
Личко, як мак, кругом козак,
Душа стрілецька завзята.
Не цілуйте їх на війні, це гріх,
Ви приберіть їх квітками,
Слава тим жінкам, славним козачкам
Між січовими стрільцями.

Осип Маковей

Учениця 2. Одна з них, Софія Галечко, у щоденнику за 11 вересня 1914 року записала: «Мої мрії здійснилися – працюю для України, йду кувати кращу долю... Кинула я книжки, науку, старий спокійний Грац, забула про рідню, про іспити й увесь світ... Крила вистрілили з рамен і лечу на стрічу сонцю золотому...»

Учениця 3. Софія Галечко гордо вирізняється у подіях Першої світової війни. Ця жінка отримала офіцерське звання, служачи в українському війську. Вона мужньо долала всі військові труднощі нарівні з чоловіками, пройшовши нелегкий шлях від рядової до командирки роти.

Учениця 1. У щоденнику Софія записала: «Твориться жорстока історична несправедливість. Русь своїм високим духовним розвитком, своєю потужністю дивувала всю Європу. Нині нас, нащадків

славетних русів, мають за меншовартісний народ. Щораз міцнішаю у своїх переконаннях: доля України ні для кого не повинна бути байдужою. Хоча можна просидіти в куцах все життя із заплющеними очима і закритими вухами – нічого не чуючи і нічого не бачачи. Але хіба то життя? Не життя, а животіння, собаче скімлення. Жити – це рватися вперед. Підставляти плечі під найважчу ношу. І не лякатися».

Учениця 2.

Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив,
Бо там, де треба, я тверда й сувора.
О краю мій, моїх ясних привітів
Не діставав від мене жодний ворог...

Олена Теліга

Учениця 3. Софія Галечко народилася 3 травня 1891 року у місті Новий Сонч, що на Лемківщині (тепер Польща). В батьків – одиначка. У Новому Сончі закінчила народну школу, жіночу гімназію і вступила на філософський факультет університету міста Грац (Австрія). Вчилася на відмінно, багато читала. Брала активну участь у січовому стрілецькому рухові в Галичині. На початку Першої світової війни добровільно вступила до УСС. Із 1914 року воювала санітаркою, розвідницею, стрільчицею, чотаркою, хорунжою. В 1914–1915 рр. відзначилася у боях, зокрема на горі Маківка, за що її нагороджено Медаллю хоробрості. У 1917–1918 роках служила в запасній частині легіону. Долучилася до визвольних змагань 1917–1918 років.

Софія Галечко.
Енциклопедія історії України

Учениця 1. В листі до рідних Софія писала: «Дорогі мої мамочко і татечку! Декілька днів минуло лише, як ми попрощалися. Для мене вони стали вічністю. Відчуваю і розумію, що Вам важко змиритися із цією розлукою. Мені – теж. Але змиритися мусимо. І мусимо усвідомити, що вона необхідна. Якраз тепер, коли час дає нам, українцям, шанс вибороти свою долю. Моє місце з тими, хто вірить у перемогу і готовий віддати за неї власне життя. Хіба ви не вчили мене, що Україну мало носити в серці. Їй потрібно вміти служити.

Однострій січового стрільця, і вояцька присяга на вірність Україні кличуть мене вперед! У своєму пориві я не сама. Нас сотні. І всі ми віримо в успіх розпочатої боротьби. Наша віра міцна білим цвітом червоної калини, запаленої сонцем, зорями, напоєної небесами, яка завтра, післязавтра з відродженням України стане ще чарівнішою і буйнішою.

Міцно, міцно вас цілую і обіймаю. Ваша Софійка».

Учениця 2. Софія Галечко трагічно загинула у 1918 році в селі Пасічна, що у Надвірнянщині. Там і похована в урочищі Розтока. «І поховали її на поляні, в оточені старого, могутого смерекового

лісу. Коли спускали домовину до могили, сонце заблистіло на багнеті. Закопали хрест. Сонце ховалось за ліс, одначе якось мляво, не наче хотіло нагріти землю, щоби не була їй холодна темна могила. Ліс шелестів свою вечірню молитву, додаючи до неї сумне зітхання за упокій людини, яка так гаряче любила рідну землю», – згадувала Ганна Дичківська.

Учениця 3.

Так, плакати буду я з болю,
Але сльози мої вогняні!
Мої сльози заіскряться в полю
І палитимуть серце в борні.
Так, співатиму я із розпуки,
Та в словах тих не буде жалю,
Люду мого всі кривди і муки
В один поклик: «До діла!» – зіллю.
Так, тужити я буду без впину,
Але туга не буде мертва.
Тая туга міць матиме дивну,
Що від неї раб пута зрива.

Марійка Підгірянкa

Учениця 1. Довгі роки могила Софії Галечко залишалась забутою, і лише в 1991 році їй встановлено пам'ятник та віддано шану. Щоправда тут рідко зустрінеш відвідувачів. Мабуть і дотепер багато не знають, де спочиває Софія. І це прикро, тому що людина, яка віддала життя за Україну, заслуговує на вшанування. Пам'ятаймо свою історію та видатних діячок і діячів України.

Учениці представляють міні-проект про Ганну Дмитерко-Ра-тич, демонструючи власноруч укладену презентацію.

Учениця 1. Народилася Ганна Дмитерко 9 лютого 1893 року в селі Підберізка, що неподалік Львова. Закінчила учительську семінарію, належала до «Пласту» та товариства «Січові стрільці». В легіоні Українських січових стрільців перебувала від серпня 1914 року, як сестра милосердя в стрілецькому шпиталі. Упродовж травня–вересня 1915 року служила в курені Григорія Коссака, якому австрійський генерал Ганс Гофман писав такі слова: «Твій легіон – моя еліта, а славний стрілець – мій найкращий воїн». Брала участь у боях біля села Лисовичі та біля річки Стрипа, на горі Маківка. Згодом перебувала при допоміжній службі в бригаді УСС.

Ганна Дмитерко.
1918 р. Вікіпедія

Учениця 2.

Це буде так: в осінній день прозорий
Перейдемо ми на свої пороги,
Тяжке змагання наші душі зоре,
Щоб колосились зерна перемоги...

Заметемо вогнем любові межі,
Перейдемо убрид бурхливій воді,
Щоб взяти повно все, що нам належить,
І злитись знову із своїм народом.

Олена Теліга

Учениця 3. За два місяці до своєї смерті Ганна Дмитерко-Ратич зазначила: «Подвиг жінки-українки в долі нашого народу став історичною традицією. Вона бере початок ще від великої княгині Ольги. Впродовж століть жінка-українка зберігала в собі прагнення до волі, яке поєднувалося з почуттям високої гідності й відповідальності за щастя рідного народу».

Учениця 1. Довгим і крутим видався шлях цієї героїні. Ще в ті далекі часи Олена Степанів писала: «Ганна Дмитерко була взірцем для всіх жінок. Це була прекрасна дружина, ніжна мати. Добра і чуйна порадиця і невтомна трудівниця. Але найголовніше – вона залишилась українською патріоткою».

Учениця 2. Ще перед Львівським здвигом 28 червня 1914 року Ганну Дмитерко за блискучий вишкіл нагородили стрілецькою відзнакою, а через кілька тижнів вона демонструвала цей вишкіл на полі бою. В бригаді УСС вона познайомилася з вістуном Василем Ратичем, і в 1919 році вони повінчалися у церкві села Лісники. Після Першої світової війни Ганна Дмитерко вчителювала, а в час Другої світової разом із чоловіком і молодшими дітьми емігрувала до США, де брала активну участь в українських громадських організаціях і товариствах.

Учениця 3. «Любити Україну – завжди було справою жертвовною», – писала Ганна Дмитерко. Ця любов допомагала їй долати труднощі, переносити злигоди емігрантського життя. Незважаючи на похилий вік і підірване здоров'я, вона не прагнула спокою. Ганна належала до Товариства українських комбатантів, опікувалася «Пластом», працювала в «Союзі українок Америки».

До спілки ж, сестри! В нашім гаю
Вінки ми праці пов'ємо
І на користь рідному краю
Жіноче серце віддамо.

Олена Пчілка

Учениця 1. Померла Ганна Дмитерко-Ратич у США. У віці 88 років. 3 квітня 1981 р. У Ганни і Василя Ратичів народилося четверо дітей: Любомир, Олег, Володар і Ростислав. Олег і Володар в час Другої світової війни служили у Першій українській дивізії, куди вступили добровольцями в перші дні її творення. Стали свідомими продовжувачами справи своїх батьків у боротьбі за незалежність і волю України. Брала участь у боях біля міста Броди. Там і загинув у липні 1944 року Володар, працюючи військовим кореспондентом. Отже, сини Ганни Дмитерко-Ратич, цієї полум'яної українки-патріотки, своїм життям підтвердили її патріотизм та вміння і хоробро

воювати, і гідно виховувати дітей. Земля, яка породила таких жінок, має Велике Майбутнє!

Учениця 2.

Гей, у бій ставаймо разом,
Грудь при груди до ряду!
Кров, життя не жаль віддати
За народ і Вітчину.
Гей, у «Січі», товариство!
Кличе сурма кошова,
Най воскресне запорожців
Давня слава та грімка.
Разом, браття, під прапор наш,
Най нас клич його веде.
Тільки смілі пут не знають,
Тільки смілих воля жде!

Костянтина Малицька

Учитель та учні підводять підсумки заняття.

Віталій ПІВТОРАК,

учитель української мови і літератури
Калуського ліцею імені Дмитра Бахматюка
Калуської міської ради, учитель-методист;

Оксана ПІВТОРАК,

завідувачка бібліотеки Войнилівського ліцею
Войнилівської селищної ради Калуського району

**ВАРТОВІ НАЦІОНАЛЬНОГО АРИСТОКРАТИЗМУ.
СТЕЖІ СТІЛЕЦЬКОЇ ЗВИТЯГИ
КРИЗЬ ТВОРЧО-БІОГРАФІЧНИЙ ПОЗІР ОЛЕСЯ БАБІЯ.**

**Година патріотичного себетворення
з елементами заочної літературно-мистецької експедиції
та літературно-лінгвостилістичної лабораторії.**

8–11 класи

Мета. Сприяти розвитку національної себевагності вихованців, їхньої пам'яті про славних предків, уваги до ближніх, творчого мислення, пізнавальних здібностей, пошукових якостей, аналітичного мислення, організаторських навичок, культури мовлення; вихованню любові до рідного краю, поваги до інших культур, толерантності.

Обладнання. Комп'ютери (3), приєднані до мережі; проектор; екран; вітрина-виставка «Олесь Бабій – рапсод стрілецької звитяги».

Гасла-епіграфи.

У вогні перетоплюється залізо на сталь, у боротьбі перетворюється нарід у націю.

Євген Коновалець

